

Araştırma / Original article**Çalışan kadınlarda duygusal denge, kişilik ve erteleme eğilimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi**Gaye SALTUKOĞLU,¹ Melek ASTAR¹**ÖZ**

Amaç: Kişilik özellikleri ve erteleme arası ilişkilerle ilgili çalışmaların çoğunun öğrencilerle yürütülen akademik erteleme üzerine olduğu ve duygusal denge faktörü puanının, erteleme puanı üzerindeki dağılımının parabolik olduğu bildirilmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada sadece çalışan kadınlar alınarak beş faktör kişilik modeli üzerinden kişilik özellikleri ile erteleme arası ilişkiler ve duygusal denge faktörü puanının, erteleme puanı üzerindeki dağılımı incelenmiştir. **Yöntem:** Çalışmada Erteleme Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu kullanılarak 18-60 yaşları arasında 512 çalışan kadına uygulama yapılmıştır. **Sonuçlar:** Erteleme Ölçeği toplam puanının dışa dönüklük ile -0.17, yumuşakbaşlılık/geçimlilik ile -0.37, öz-denetim/sorumluluk ile -0.61, duygusal tutarsızlık ile 0.50 ve gelişime açıklık ile -0.28 bağıntı katsayıları hesaplanmıştır. Erteleme puanındaki varyansın %0.57'sinin kişilik envanteri faktör puanları tarafından açıklandığı görülmüştür. Erteleme puanının yordanmasına en büyük katkıyı sırasıyla öz-denetim/sorumluluk ve duygusal tutarsızlık faktörlerinin yapmıştır. Erteleme puanına göre oluşturulan grupların arasında Dışa dönüklük faktörü dışındaki dört faktör toplam puanı açısından da farklılık elde edilmiştir. Yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık faktörlerinde erteleme puanı düşük olan grup en yüksek, erteleme puanı yüksek olan grup da en düşük faktör toplam puanına sahiptir. Duygusal Tutarsızlık faktöründe ise erteleme puanı düşük olan grup en düşük, erteleme puanı yüksek olan grup da en yüksek faktör toplam puanına sahiptir. Duygusal denge faktörü puanının, erteleme puanı üzerindeki dağılımının ise parabolik olduğuna ilişkin kanıt elde edilememiştir. **Tartışma:** Elde edilen sonuçlar, çalışan kadınlarda kişilik özellikleri ve erteleme düzeyi arasında güçlü ilişkiler olduğunu göstermiştir. Duygusal denge ve erteleme puanları arasındaki ilişkinin ise güçlü olmasına karşın ne şekilde gerçekleştiği açık değildir. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2018; 19(1):21-28)

Anahtar sözcükler: Kişilik özelliği, erteleme, duygusal denge, sorumluluk

Examination of the relationship between emotional stability, personality and procrastination tendency on women employees**ABSTRACT**

Objective: Many of the studies that are conducted on the relationship between personality traits and procrastination that were carried out on students and their academic procrastination reported that the distribution of emotional stability scores on procrastination scores were parabolic. In this study, the relationship between personality traits and procrastination, and the distribution of emotional stability factor scores on procrastination scores were examined on working women. **Methods:** The Procrastination Scale and the Five Factor Personality Inventory Short Form were administered to 512 working women between the ages of 18 to 60 years. **Results:** The correlation coefficients calculated between total scores of the Procrastination Scale and factor scores were as follows: -0.17 for extraversion, -0.37 for agreeableness, -0.61 for conscientiousness, 0.50 for emotional instability, and -0.28 for openness to experience. Factor scores of the Personality Inventory explained 0.57% of the variance of the procrastination

¹ FSM Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul

Yazışma adresi / Correspondence address:

Yrd. Doç. Dr. Gaye SALTUKOĞLU, FSM Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Üsküdar Yerleşkesi, Valide-i Atik Mah. Kartalbaba Cad. No.36 34664 Üsküdar/İstanbul

E-mail: sgaye983@hotmail.com

Geliş tarihi: 28.04.2017, Kabul tarihi: 21.07.2017, doi: 10.5455/apd.236425

Anadolu Psikiyatri Derg 2018; 19(1):21-28

scores. The factors of conscientiousness and emotional instability made the largest contribution in predicting procrastination scores. Except for the extraversion factor scores there were differences in the remaining four groups' factor scores when the procrastination scores were considered. Those receiving low procrastination score received the highest score on agreeableness, conscientiousness and openness to experience factors. Those receiving high procrastination score received the lowest total factor scores. For the emotional instability factor, the group scoring low on procrastination received the lowest; the group scoring high on procrastination received the highest factor score. No evidence was obtained about the parabolic distribution of emotional stability factor on the procrastination score. **Discussion:** Results showed that there was a strong relationship between personality traits and procrastination level in working women. Although there is a strong relationship between emotional stability and procrastination, it is not clear how it occurs. (Anatolian Journal of Psychiatry 2018; 19(1):21-28)

Keywords: personality trait, procrastination, neuroticism, conscientiousness

GİRİŞ

Erteleme, konuyu araştıran kişi sayısı kadar çok farklı tanımı olmakla birlikte genel olarak bir işi, kararı veya hareket planına başlamayı veya tamamlamayı geciktirme şeklinde tanımlanmakta ve bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleriyle karmaşık bir olgu olarak belirtilmiştir.¹⁻⁴ Ancak burada davranışın geciktirilmesi maddi (para vb.) veya psikolojik (mutluluk vb.), ilgi, amaç veya tercihlerde yarar sağlamayacak olan mantık dışı hareket planı,^{1,5,6} kişinin çevresine karşı uyumsuz bir başa çıkma düzeneği⁷ ve kişinin kendini engellemesi olarak kabul edilmiştir.⁸ Ayrıca basit karar vermekten kaçınmadan da ayırt edilmiştir.⁹ Ertelemenin kaygı, depresyon, stres gibi olumsuz sağlık sonuçlarının belirlenmiş olmasına karşın, olumsuz fiziksel sağlık sonuçlarıyla da ilgili olduğu gösterilmiştir.¹⁰⁻¹²

Ertelemenin nedenleri, a) işin niteliği, b) sonuçlar, c) demografik özellikler ve d) bireysel farklılıklar olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır.¹ Diğer yandan ertelemenin a) performans ve amaca ulaşma, b) kişilik özellikleriyle ilişkisi olmak üzere temel iki doğrultuda incelendiği bildirilmiştir.⁴ Ertelemenin, işin niteliği başlığı altında olası çevresel nedenleri olarak ödül/cezanın zamanlaması ile işin iticiliği olarak bildirilmiştir.^{1,13-15}

Erteleme önceleri kaygıdan kaçınma yolu olarak kabul edilirken, daha sonra kaygıyı artıran bir etken olduğu konusunda uzlaşmıştır. Buna göre, erteleme önce duygudurumu düzeltse de daha sonra kötüleştirilmektedir. Endişe, kaygı, depresyon, ertelemeyle ilişkilidir ve kötü duygudurum sadece ertelemeden kaynaklanmaz aynı zamanda ertelemeyi yaratır şeklinde sunulmuştur.^{1,16,17} Performansın iyi yordayıcısı olarak¹⁸ ertelemenin, zayıf performansa yol açtığı belirtilmiştir. Bu durumun da öz yeterliliği azalttığı ve daha fazla ertelemeye yol açtığı sunulmaktadır. Bu belirtilenler de ertelemenin 'sonuçlar' başlığı altında toplanan nedenlerini oluşturmaktadır.^{1,19}

Zaman zaman herkesin erteleme yaptığı,²⁰ ancak ertelemenin, yaklaşık %20'sinin kronik olmak üzere tüm insanların %95'ini etkilediği bildirilmiştir.²¹ Ertelemeyi etkileyen sosyodemografik değişkenler olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim ve öz-disiplin düzeyi düşük ülkelerde yaşama bağlamında uyruk/milliyet bildirilmiştir.^{1,19,21-23} Erteleme açısından kadın-erkek farklılığı, bazı çalışmalarda bulunamamış²⁴, bazı çalışmalarda çok zayıf düzeyde,^{21,25} bazı çalışmalarda ise daha güçlü düzeyde²² ilişki ve farklılık bildirilmiştir.

Ertelemenin dördüncü başlıkta toplanan nedeni olarak, bireysel farklılıklar ve davranışsal eğilimi ele alınmıştır. Ertelemenin çok sayıda araştırmada bir kişilik özelliği olduğunu gösterecek kadar durağan nitelik gösterdiği bildirilmiştir. Ayrıca ikiz çalışmalarının da ertelemenin biyolojik veya genetik bileşenlerine işaret ettiği bildirilmiştir.^{1,18,19,26,27}

Ertelemenin, kişilik özelliği olarak öz denetim / öz disiplin, duygusal denge, benlik saygısı, kontrol odağı, dışa dönüklük, kendine güven, kendini aldatma, öz yeterlilik, psikotizm, baskınlık, depresyon, kaygı ile bağıntıları bildirilmiştir.^{3,18,24,26-30}

Ertelemenin, kişilik özelliği olarak en güçlü bağıntıyı sorumluluk faktörü ve bu faktör altında da öz disiplin ile gösterdiği görülmektedir.^{2,7,31,32} Olgunun, sorumluluğun temel yönü olarak görevşinaslık, bağlılık, sağlık, zenginlik ve mutlulukla ters yönlü ilişkisi bildirilmiştir.^{21,31} Diğer yandan zayıf dürtü kontrolü, yeterli düzeyde ısrar etmeme, çalışma disiplini zayıflığı, zaman kullanma becerilerinde yetersizlik ve sistemli çalışma yetersizliği gibi bazı kişilik özelliklerinden ayırt edilmiş ve tüm bu özellikler öz denetim olarak ayrılmıştır.¹

Ertelemenin, kişilik özelliği olarak bağıntılı olduğu gösterilen diğer bir etken duygusal dengedir.^{2,4,10,20,26} Bu bağıntı, düşük ve yüksek erteleme düzeylerinde duygusal denge puanlarının

yüksek olduğu şeklinde parabolik (U şeklindeki kolları yukarıda olan dağılım) olarak belirtilmiştir.^{4,7} Mekanizma ise duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek kişilerin kolaylıkla işten bunalmış hissedebildikleri ve bu şekilde erteleme eğilimine yol açan önemsiz etkinliklere yönelebildikleri şeklinde açıklanmıştır.³² Yaşla da bağıntılı olmak üzere enerji azlığı, depresif duygudurumu ve ilginin ertelemedeki varyansın önemli bir miktarını açıkladığı gösterilmiştir.²¹ Duygusal denge faktörü altında kaygı, düşmanlık, depresyon, tepkisellik ve incinebilirlik ertelemeyle bağıntılı alt boyutlar olarak sıralanmaktadır.^{4,20}

Beş faktör modeli çerçevesinde ertelemenin dışadönüklükle de bağıntılı olduğu bildirilmiştir.⁷ Yumuşakbaşlılık faktörünün alt boyutları olma bağlamında isyankarlık, düşmanlık ve uzlaşmazlık ise ertelemenin temel güdülerini olarak düşünülmüştür. Beş faktör modelinin beşinci faktörü olarak deneyime açıklık ile erteleme arasında da ilişki gösterilemediği bildirilmiştir.¹

Konuyla ilgili çalışmaların çoğunun öğrencilerle yürütülen akademik erteleme üzerine olduğu bildirilmiştir.^{4,19,21,33} Bu nedenle bu çalışmada çalışan yetişkinler tercih edilmiştir. Kişilik testlerinde ise yaş (genç-yetişkin) ve cinsiyet (kadın-erkek) grupları açısından norm değerleri farklılıkları bildirilmektedir. Bu nedenle akademik erteleden farklı olması bağlamında yetişkin grup ve çalışma kapsamını sınırlı tutmak için de cinsiyet gruplarından biri olarak kadınlar tercih edilmiştir. Belirtilenler doğrultusunda bu çalışmada katılımcı grubu olarak çalışan kadınlar alınmış ve erteleme ile beş faktör modeli çerçevesinde kişilik özellikleri arası ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerle yapılan önceki çalışma sonuçlarına göre duygusal dengenin, erteleme ile ilişkisinin parabolik dağılım gösterdiği bildirilmiştir.^{4,7} Bu çalışmada ayrıca çalışan kadınlarda bu dağılımın test edilmesi de düşünülmüştür.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmaya 18-60 yaşları arasında (ort.= 31.30±9.75 yıl) 512 çalışan kadın katılmıştır. Katılımcıların 21'i (%4.10) ilkökul, 35'i (%6.84) ortaokul, 264'ü (%51.56) lise, 192'si (%37.50) üniversite mezunu; 272'si (%53.13) bekar, 208'i (%40.63) evli, 18'i (%3.52) boşanmış, 14'ü (%2.73) dul olup; 64'ü (%12.50) ekonomik durumunu kötü, 360'ı (%70.31) orta düzeyde, 88'i (%17.19) iyi olarak tanımlamışlardır.

Araçlar

Çalışmada erteleme özelliği Erteleme Ölçeği (EÖ), kişilik özellikleri ise Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu (5FKE-KF) kullanılarak değerlendirilmiştir.

Erteleme Ölçeği: Kişilerin erteleme davranışlarını değerlendirmeye yönelik tamamen uygun (1) ile hiç uygun değil (5) arasında beşli Likert tipi değerlendirme içeren 50 maddeli bir öz bildirim ölçeğidir. Yüksek puan erteleme eğiliminin yüksekliğine işaret etmektedir.³⁴

Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu: Beş faktör modeline uygun kişilik değerlendirmesi yapan ve dışa dönüklük (D), yumuşakbaşlılık/geçimlilik (Y), öz-denetim/sorumluluk (ÖD), duygusal tutarsızlık (DT) ve gelişime açıklık (GA) olmak üzere beş faktöre ilişkin faktör toplam puanı veren testin kısa formu, tamamen uygun (1) ile hiç uygun değil (5) arasında beşli Likert tipi değerlendirme ile yanıtlanan 85 madde içermektedir.³⁵

Uygulama

Çalışma İstanbul ilinde altı aylık dönemde kolay örneklem tekniğiyle 'bilimsel bir çalışmaya gönüllü olur formunda belirtilenler doğrultusunda katılmayı kabul eden' çalışan kadın katılımcılarla yürütülmüştür. Dışlama ölçütü olarak öğrenciler ve ev kadınları çalışmaya alınmamıştır.

Verilerin analizi

Çalışmada önce kullanılan iki ölçme aracının güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Sonra iki ölçme aracına ilişkin toplam puan ortalamaları arası bağıntı katsayıları hesaplanmıştır. Daha sonra benzer bir işlem olarak çoklu doğrusal regresyon analizi ile EÖ toplam puanının yordanması amacıyla 5FKE-KF faktör toplam puanları kullanılmıştır. Son işlem olarak da EÖ toplam puan ortalamasının bir standart sapma altından ve üstünden olmak üzere katılımcılar üç grup olacak şekilde bölünmüşlerdir (Tablo 1). Bu işlemle oluşturulan gruplar 5FKE-KF faktör toplam puanları açısından tek yönlü

Tablo 1. Erteleme Ölçeği toplam puanına göre oluşturulan grupların sayı yüzde dağılımları

Gruplar	Sayı	%
Düşük grup	96	18.75
Orta grup	328	64.06
Yüksek grup	88	17.19
Toplam	512	100.00

(Erteleme Ölçeği Toplam Puan Ort.=1.78±0.46)

24 Çalışan kadınlarda duygusal denge, kişilik ve erteleme eğilimleri arasındaki ilişkilerin ...

çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile karşılaştırılmışlardır.

SONUÇLAR

EÖ'nün iç tutarlık katsayısı 0.93, 5FKE-KF'nin faktörlerinin iç tutarlık katsayıları 0.71-0.90 arasında bulunmuştur. EÖ ile 5FKE-KF'nin faktörleri arası bağıntı katsayıları D ile -0.17, Y ile -0.37, ÖD ile -0.61, DT ile 0.50 ve GA ile -0.28 olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Bu sonuçlara göre EÖ ile 5FKE-KF'nin faktörleri arasında en yüksek bağıntı ÖD faktöründe, en düşük bağıntı D faktöründe gözlenmiştir.

EÖ toplam puanının, 5FKE-KF faktör toplam puanları tarafından yordanması amacıyla yürütülen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, EÖ toplam puanını yordamada D, ÖD ve DT faktör puanları istatistiksel olarak anlamlı katkı yapmaktadır. Y ve GA faktör puanları ise

Tablo 2. EÖ ve BFKE-KF iç tutarlık katsayıları ve iki ölçek arası bağıntı katsayıları

BFKE-KF (Alfa)	EÖ (Alfa=0.93)
Dışa dönüklük (0.77)	-0.17*
Yumuşakbaşlılık/geçimlilik (0.84)	-0.37*
Öz-denetim/sorumluluk (0.88)	-0.61*
Duygusal tutarsızlık (0.90)	0.50*
Gelişime açıklık (0.71)	-0.28*

BFKE-KF: Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu
EÖ: Erteleme Ölçeği, * p<0.001

EÖ toplam puanını yordamada istatistiksel olarak anlamlı katkı yapmamaktadırlar. EÖ toplam puanının, 5FKE-KF faktör toplam puanları ile R² değerine göre 0.58'inin, düzeltilmiş R² değerine göre 0.57'sinin açıklandığı görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. Erteleme Ölçeği toplam puanının, Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu faktör toplam puanları tarafından çoklu doğrusal regresyon analizi ile yordanma sonuçları

Faktörler	B	Standart hata	Beta	t	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	F
Sabit	6.05	0.32		18.77*	0.76	0.58	0.57	138.49*
Dışadönüklük	-0.44	0.05	-0.34	-9.75*				
Yumuşakbaşlılık/geçimlilik	0.02	0.04	0.02	0.50				
Öz-denetim/sorumluluk	-0.74	0.04	-0.66	-17.48*				
Duygusal tutarsızlık	0.19	0.03	0.22	6.73*				
Gelişime açıklık	-0.08	0.05	-0.05	-1.49				

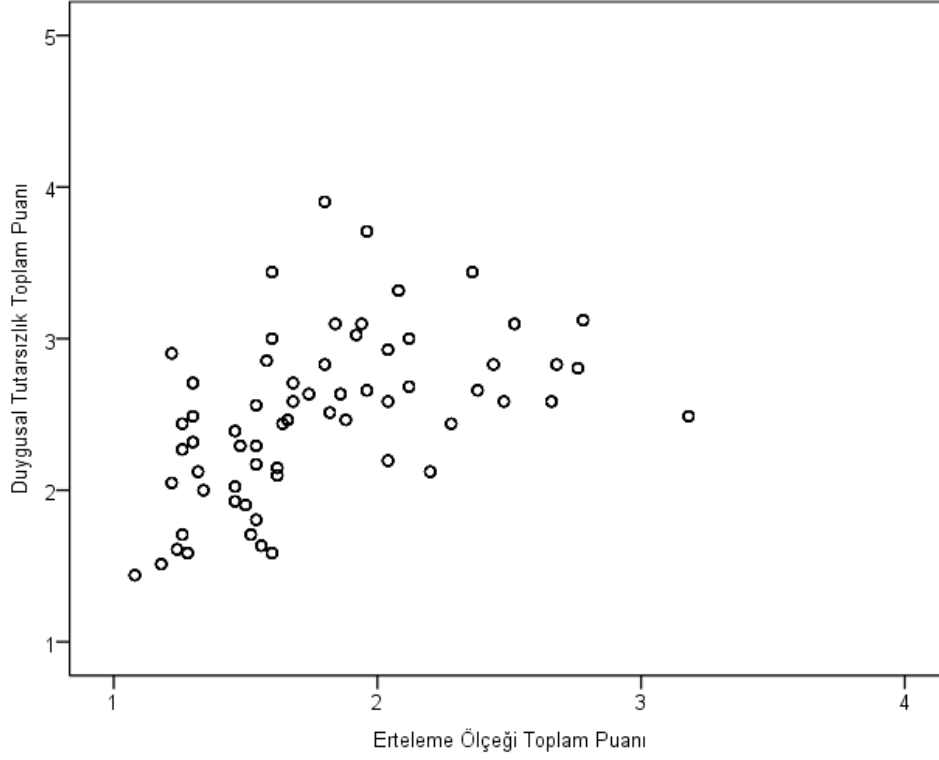
* p<0.001

Ayrıca DT faktörü puanının, EÖ toplam puanı üzerindeki dağılımı incelenmiş ve Şekil 1'de verilmiştir. İki toplam puanın birlikte dağılımının belirgin parabolik özellik göstermediği görülmüştür.

Son işlem olarak EÖ toplam puanına göre ortalamanın bir standart sapma altından ve üstünden yapılan kesme ile oluşturulan üç grubun 5FKE-KF faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (Wilk's $\lambda=0.55$, $F_{(10,1010)}=34.83$, $p<0.001$, $\eta^2=0.26$). Ana etkide elde edilen bu sonuç, yumuşakbaşlılık/geçimlilik ($F_{(2,509)}=47.68$, $p<0.001$, $\eta^2=0.16$), öz-denetim/sorumluluk ($F_{(2,509)}=128.35$, $p<0.001$, $\eta^2=0.34$), duygusal tutarsızlık ($F_{(2,509)}=51.31$, $p<0.001$, $\eta^2=0.17$) ve gelişime açıklık ($F_{(2,509)}=21.91$, $p<0.001$, $\eta^2=0.08$) faktörlerinde elde edilen istatistiksel

olarak anlamlı farklılıktan kaynaklanmıştır. Sadece dışa dönüklük faktöründe gruplar arası farklılık elde edilememiştir (Tablo 4).

Gruplar arası farklılıklar Tukey-B çoklu karşılaştırma testi ile incelendiğinde ise farklılık elde edilen dört faktör toplam puanında da üç grubun birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre yumuşakbaşlılık/geçimlilik, öz-denetim/sorumluluk ve gelişime açıklık faktörlerinde erteleme puanı düşük olan grup en yüksek, erteleme puanı yüksek olan grup da en düşük faktör toplam puanına sahiptir. Duygusal tutarsızlık faktöründe ise tersi durum söz konusudur ve erteleme puanı düşük olan grup en düşük, erteleme puanı yüksek olan grup da en yüksek faktör toplam puanına sahiptir. Tüm faktörlerde erteleme puanı açısından orta grup olarak alınanlar ise faktör toplam puanları açısından da

Şekil 1. Erteleme Ölçeği toplam puanı ile duygusal tutarsızlık faktörü toplam puanının birbirleri üzerindeki dağılım sonuçları

Tablo 4. Erteleme Ölçeği toplam puanına göre oluşturulan grupların Beş Faktör Kişilik Envanteri-Kısa Formu faktör toplam puanları açısından MANOVA ile karşılaştırma sonuçları

Faktörler	Gruplar	Sayı	Ort.±SS	F	η^2
Ana etki				34.83*	0.26
Dışa dönüklük	Düşük grup	96	3.64±0.44	2.30	0.01
	Orta grup	328	3.56±0.35		
	Yüksek grup	88	3.62±0.31		
	Toplam	512	3.59±0.36		
Yumuşakbaşlılık /geçimlilik	Düşük grup	96	4.07±0.25	47.68*	0.16
	Orta grup	328	3.90±0.38		
	Yüksek grup	88	3.56±0.38		
	Toplam	512	3.87±0.39		
Öz-denetim /sorumluluk	Düşük grup	96	4.27±0.37	128.35*	0.34
	Orta grup	328	3.99±0.32		
	Yüksek grup	88	3.48±0.35		
	Toplam	512	3.96±0.41		
Duygusal tutarsızlık	Düşük grup	96	2.09±0.49	51.31*	0.17
	Orta grup	328	2.53±0.54		
	Yüksek grup	88	2.81±0.29		
	Toplam	512	2.49±0.54		
Gelişime açıklık	Düşük grup	96	4.24±0.26	21.91*	0.08
	Orta grup	328	4.14±0.28		
	Yüksek grup	88	3.96±0.33		
	Toplam	512	4.13±0.30		

* $p < 0.001$

orta düzeyde puan ortalamasına sahip oldukları görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, duygusal denge, kişilik özellikleri ve erteleme arası ilişkiler incelenmiştir. Kişilik özellikleri ile erteleme arası ilişkileri inceleyen önceki çalışmaların çoğunun akademik erteleme üzerine olduğu bildirilmektedir.^{4,19,21,33} Bu çalışmada, farklı bir katılımcı grubu olarak alınan çalışan kadınlarda, birçok çalışmayla ortaya konulmaya çalışılan bu ilişkilerin^{3,18,24,26-30} yinelenmesi amaçlanmıştır. Benzer şekilde öğrencilerle yapılan önceki çalışma sonuçlarında, duygusal denge faktör puanının, erteleme puanı üzerinde U şeklindeki uçları yukarıda parabolik dağılım gösterdiği bildirilmektedir.^{4,7} Bu çalışmada, belirtilen bu dağılımın da test edilmesi düşünülmüştür.

Çalışmada kullanılan EÖ'nün ve 5FKE-KF'nin faktörlerinin iç tutarlılık katsayıları beklenen düzeyde yüksek elde edilmiştir. İki ölçek arasında ise önceki çalışmalarda^{2,7,4,10,20,26,31,32} sunulan sonuçlara benzer bağıntı sonuçları elde edilmiştir. EÖ toplam puanının, önceki çalışmalarda sunulanlar^{2,7,31,32} doğrultusunda beklendiği gibi en güçlü bağıntıyı ÖD faktörü ile gösterdiği görülmüştür. Daha önceki bir çalışmada erteleme, sorumluluk ile 0.57-0.79 arasında bağıntılı olduğu bildirilmiştir.³² Bu çalışmada ise iki yapı arası bağıntı, belirtilen değerler arasında gerçekleşmiştir.

İlgili çalışmalarda erteleme, sorumluluk faktöründen sonra en güçlü bağıntıyı duygusal denge faktörü ile gösterdiği belirtilmiştir.^{2,4,10,20,26} İki yapının 0.18-0.42 arasında bağıntı katsayıları verdiği bildirilmiştir.³² Bu çalışmada da benzer sonuç elde edilmiş ve EÖ toplam puanı ile DT faktörü arasında bu sunulandan biraz daha güçlü düzeyde ve 0.50 bağıntı katsayısı hesaplanmıştır. Bir iş üzerinde düşünmenin yarattığı gerginliğin duygusal tutarsızlığı yüksek bireylerde daha fazla ertelemeye yatkınlık ortaya çıkardığı bildirilmiştir. Böylece duygusal tutarsızlığı yüksek bireylerde erteleme, nedeni olarak stresin yüksek olacağı varsayılmıştır.³⁶ Aynı şekilde duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek kişilerin kolaylıkla işten bunalma hissederek erteleme eğilimi gösterdikleri belirtilmiştir.³²

Başka çalışmalarda duygusal tutarsızlık, erteleme arası ilişki parabolik olarak tanımlanmıştır.^{4,7} Bu çalışmada yanıt aranan bu konuda, iki puanın birbirleri üzerindeki dağılımlarının farklı olduğu izlenmiştir. Varyans analizi sonuçlarına göre EÖ

puanı gruplarının DT puan ortalamaları, sıralı bir şekilde artmaktadır. Bu durum, iki toplam puanın birlikte dağılımının doğrusal olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle hem puanların dağılım grafiğine, hem de varyans analizi sonuçlarına göre iki toplam puanın birlikte dağılımının parabolik özellik göstermediği görülmüştür.

Ertelenen, öğrencilerde akademik erteleme ile ilgili olarak diğer faktörlerden dışadönüklük ve yumuşakbaşlılıkla da bağıntılı olduğu, ama deneyime açıklık ile ilişki göstermediği bildirilmiştir.^{1,7} Oysa bu çalışmada D ile -0.17, Y ile -0.37 ve GA ile -0.28 bağıntı katsayıları elde edilmiştir. Yumuşakbaşlılık faktörü için bu çalışmada elde edilen sonuç önceki çalışmalarda sunulan sonuçlardan¹ farklılık göstermemiştir. Oysa bu çalışma sonuçlarına göre, EÖ toplam puanının, ilgili literatürde beşinci faktör olarak belirtilen deneyime açıklık veya 5FKE-KF'sinde yer alan ismiyle GA faktörü ile bağıntısı, D ile bağıntısından daha güçlüdür.

EÖ'nün, 5FKE-KF'sinde yer alan faktörlerle bağıntıları genel olarak değerlendirildiğinde, önceki çalışmalarda öğrenciler için sunulan akademik erteleme ile ilgili (GA için elde edilen bağıntının yüksek, D için elde edilen bağıntının düşük olması dışında) sonuçlara benzerdir. Bu genel değerlendirme sonuçları EÖ puanının, 5FKE-KF faktör toplam puanları tarafından yordanması amacıyla yürütülen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarıyla da büyük oranda tutarlıdır. EÖ toplam puanının, 0.57'sini ÖD, D ve DT açıklayarak yordamaktadır. EÖ toplam puanının yordanmasına en büyük katkısı da ÖD faktörü yapmaktadır. Ancak burada öncelikli olarak ilgilenilen yapı olan DT ise EÖ toplam puanının yordanmasına üçüncü sırada katkı yapmaktadır.

Sonuçlarda EÖ puanı gruplarının, sıralı şekilde Y, ÖD ve GA faktör toplam puan ortalamalarına sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç beklenen yöndedir ve EÖ puanı düşük grup, her üç faktörde de en yüksek toplam puan ortalamasına sahiptir; erteleme düzeyi düşük kişilerin Y, ÖD ve GA düzeyleri daha yüksektir. Buna göre önceki çalışmalarda gözlenmediği bildirilen deneyime açıklık ile erteleme arasında ilişki olmadığı yönündeki sonuç¹ bu çalışmada doğrulanamamıştır. Diğer yandan erteleme, dışadönüklükle bağıntılı olduğu bildirilmiş⁷ ve bu sonuç bu çalışmada bağıntı analizinde gözlenmiştir.

Ertelenen nedenleri arasında bireysel farklılıklar belirtilmiş ve olgunun kişilik özellikleriyle ilişkisi temel inceleme alanlarından biri olarak sayılır.

kronik olmak üzere insanların büyük çoğunluğunu etkilediği²¹ ve öncelikle yaş olmak üzere birçok sosyodemografik değişkenle ilişkili olduğu bildirilmiştir.^{1,19,21-23} Ertelemenin kaygıyı artıran bir etken olduğu ve duygudurumu kötüleştirdiği, endişe, depresyon, düşmanlık, tepkisellik, incinebilirlik, benlik saygısı, kendine güven, öz denetim, öz yeterlilik, baskınlık ile ilişkili olduğu bildirilmektedir.^{1,3,4,16,17,18,20,24,26-30} Bu bağlamda bu çalışmada ele alınan beş faktör kişilik modeli çerçevesinde olgunun duygusal denge faktörü ile ilişkisi önem kazanmaktadır. Çünkü duygusal tutarsızlık düzeyi yüksek kişilerin işten bunalma hisleriyle erteleme eğilimi gösterdikleri ortaya konulmuştur.³² İlgili çalışmalarda sunulan tüm bu sonuçlar erteleme-duygusal denge ilişkisini ortaya koymanın önemini göstermektedir. Ayrıca burada parabolik olup olmama bağlamında bu ilişkinin şekli de ayrı bir önem kazanmaktadır.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, erteleme ile beş faktör kişilik modeli faktör yapıları arasında önceki çalışmalarda öğrenciler üzerinde yapılanlara^{2,7,4,10,20,26,31,32} büyük oranda benzer sonuçlar elde edilmiş olmasına karşın farklılıklar da vardır. Önceki çalışmalarda öğrencilerde duygusal denge düzeyi düşük ve yüksek kişilerin daha fazla erteleme eğilimi gösterdiği belirtilirken, bu çalışma

sonuçlarına göre çalışan kadınlarda duygusal tutarsızlık düzeyi arttıkça erteleme düzeyi de artmaktadır (doğrusal dağılım). Ayrıca önceki çalışma sonuçlarından farklı olarak, bu çalışmada GA düzeyi açısından farklılık elde edilirken, D düzeyi açısından farklılık gözlenmemiştir. Tüm bu sonuçlar hem çalışmanın erkek grubunda da yinelenmesi, hem de daha büyük katılımcı grubunda yinelenmesi şeklinde benzer çalışmalara gerek duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada önceki çalışmalarda olduğu bildirilen yaş, medeni durum, eğitim düzeyi^{1,19,21-23} grupları açısından karşılaştırmalara gidilmemiş ve bu değişkenler açısından katılımcıların dengelenmemiş olması da bu çalışmanın bir eksikliği olarak görünmektedir. Bu eksiklikler aynı zamanda belirtilen bu eksikliklerin giderilmesi yönünde başka çalışma modelleri için önerileri oluşturmaktadır. Örneğin, bu çalışmada katılımcı grubun yaş ortalamasının yüksek olmasına karşın, yine de benzer bir çalışmanın sadece yetişkinlerde yinelenmesi, öğrencilerden farklı elde edilen bu çalışma sonuçlarını daha güvenilir yapacaktır. Sonuç olarak, bu çalışmanın benzerlerin farklı model ve çeşitlemelerle yinelenmesinin konunun anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Steel P. *The nature of procrastination: a meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure.* *Psychol Bull* 2007; 133:65-94.
2. Lay CH, Silverman S. *Trait procrastination, anxiety, and dilatory behavior.* *Pers Individ Dif* 1996; 21:61-67.
3. Ferrari JR, Tice DM. *Procrastination as a self-handicap for men and women: A task-avoidance strategy in a laboratory setting.* *J Res Pers* 2000; 34:73-83.
4. Watson DC. *Procrastination and the five-factor model: A facet level analysis.* *Pers Individ Dif* 2001; 30:149-158.
5. Akerlof GA. *Procrastination and obedience.* *Am Econ Rev* 1991; 81:1-19.
6. arrington N. *It's too difficult! Frustration intolerance beliefs and procrastination.* *Pers Individ Dif* 2005; 39:873-883.
7. Díaz-Morales JF, Cohen JR, Ferrari JR. *An integrated view of personality styles related to avoidant procrastination.* *Pers Individ Dif* 2008; 45:554-558.
8. Ross SR, Canada KE, Rausch MK. *Self-handicapping and the Five Factor Model of personality: mediation between Neuroticism and Conscientiousness.* *Pers Individ Dif* 2002; 32:1173-1184.
9. Anderson CJ. *The psychology of doing nothing: forms of decision avoidance result from reason and emotion.* *Psychol Bull* 2003; 129:139-167.
10. Sirois FM. *Procrastination and intentions to perform health behaviors: The role of self-efficacy and the consideration of future consequences.* *Pers Individ Dif* 2004; 37:115-128.
11. Sirois FM. *"I'll look after my health, later": A replication and extension of the procrastination-health model with community-dwelling adults.* *Pers Individ Dif* 2007; 43:15-26.
12. Sirois FM, Melia-Gordon ML, Pychyl TA. *"I'll look after my health, later": an investigation of procrastination and health.* *Pers Individ Dif* 2003; 35:1167-1184.
13. Jiao QG, DaRos-Voseles DA, Collins KM, Onwuegbuzie AJ. *Academic Procrastination and the Performance of Graduate-Level Cooperative Groups in Research Methods Courses.* *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning* 2011; 11:119-138.

14. Solomon LJ, Rothblum ED. Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *J Couns Psychol* 1984; 31:503-509.
15. Humphrey P, Harbin J. An exploratory study of the effect of rewards and deadlines on academic procrastination in Web-based classes. *Academy of Educational Leadership Journal* 2010; 14:91-98.
16. Stöber J, Joormann J. Worry, procrastination, and perfectionism: Differentiating amount of worry, pathological worry, anxiety, and depression. *Cogn Ther Res* 2001; 25:49-60.
17. Walsh JJ, Ugumba-Agwunobi G. Individual differences in statistics anxiety: the roles of perfectionism, procrastination and trait anxiety. *Pers Individ Dif* 2002; 33:239-251.
18. Steel P, Brothen T, Wambach C. Procrastination and personality, performance, and mood. *Pers Individ Dif* 2001; 30:95-106.
19. Van Eerde W. A meta-analytically derived nomological network of procrastination. *Pers Individ Dif* 2003; 35:1401-1418.
20. Dewitte S, Schouwenburg HC. Procrastination, temptations, and incentives: The struggle between the present and the future in procrastinators and the punctual. *Eur J Pers* 2002; 16:469-489.
21. Gröpel P, Steel P. A mega-trial investigation of goal setting, interest enhancement, and energy on procrastination. *Pers Individ Dif* 2008; 45:406-411.
22. Steel P, Ferrari J. Sex, education and procrastination: an epidemiological study of procrastinators' characteristics from a global sample. *Eur J Pers* 2013; 27:51-58.
23. Ferrari JR, O'Callaghan J, Newbegin I. Prevalence of procrastination in the United States, United Kingdom, and Australia: Arousal and avoidance delays among adults. *N Am J Psychol* 2005; 7:1-6.
24. Effert BR, Ferrari JR. Decisional procrastination: Examining personality correlates. *J Soc Behav Pers* 1989; 4:151-161.
25. Ferrari JR, Díaz-Morales JF. Perceptions of self-concept and self-presentation by procrastinators: Further evidence. *Span J Psychol* 2007; 10:91-96.
26. Schouwenburg HC, Lay CH. Trait procrastination and the big-five factors of personality. *Pers Individ Dif* 1995; 18:481-490.
27. Ferrari JR, Ware CB. Academic procrastination: Personality correlates with Myers-Briggs types, self-efficacy, and academic locus of control. *J Soc Behav Pers* 1992; 7:495-502.
28. Di Fabio A. Decisional procrastination correlates: personality traits, self-esteem or perception of cognitive failure? *Int J Educ Vocat Guid* 2006; 6:109-122.
29. Lay CH, Edwards JM, Parker JD, Endler NS. An assessment of appraisal, anxiety, coping, and procrastination during an examination period. *Eur J Pers* 1989; 3:195-208.
30. Milgram NN, Tenne R. Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *Eur J Pers* 2000; 14:141-156.
31. Lay CH, Kovacs A, Danto D. The relation of trait procrastination to the big-five factor conscientiousness: an assessment with primary-junior school children based on self-report scales. *Pers Individ Dif* 1998; 25:187-193.
32. Lee D-G, Kelly KR, Edwards JK. A closer look at the relationships among trait procrastination, neuroticism, and conscientiousness. *Pers Individ Dif* 2006; 40:27-37.
33. Martin JD. *The Effects of Procrastination Interventions on Programming Project Success*. Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia, 2015.
34. Saltukoğlu G, Tatar A. A study intended to develop a Turkish Procrastination Scale by item response theory. C Pracana (Ed.), *International Psychological Applications Conference and Trends (InPACT) Proceedings, Portugal, Portuguese Association of Psychoanalysis and Psychoanalytic Psychotherapy*, 2014,
35. Tatar A. Beş Faktör Kişilik Envanterinin kısa formunun geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2016; 17:14-23.
36. Hess B, Sherman MF, Goodman M. Eveningness predicts academic procrastination: The mediating role of neuroticism. *J Soc Behav Pers* 2000; 15:61-74.